

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมการอ่าน ความคาดหวัง และความพึงพอใจของประชาชนจังหวัดสงขลาต่อการอ่านข่าวสารที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ความไม่สงบในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้ จากหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจังหวัดสงขลา” มีแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้เป็นกรอบแนวทางในการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น
2. ทฤษฎีการเปิดรับข่าวสาร
3. ทฤษฎีความคาดหวังจากสื่อ
4. ทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจ
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น

ความหมายของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น

พิศิษฐ์ ขวาลาภวัช¹ ได้นิยามความหมายของ “หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น” (Community Newspaper) ว่าหมายถึง “หนังสือพิมพ์ที่เกิดขึ้นตามความต้องการและสนองตอบผลประโยชน์ของท้องถิ่นนั้น ๆ โดยตรง ไม่ใช่เกิดตามเจตจำนงของใครคนใดคนหนึ่ง โดยเฉพาะเนื้อหาของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นชี้ให้เห็นและเข้าใจถึงเหตุการณ์ ปรัชญาการณ ัฒนา ปัญหา ความรู้สึกนึกคิด ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมของคนท้องถิ่นนั้นโดยแท้ หากจะมีเรื่องอื่นอยู่บ้างก็เป็นเพียงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้กับสังคมท้องถิ่น”

---

¹ พิศิษฐ์ ขวาลาภวัช, ปฏิรูปสื่อมวลชนท้องถิ่น ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมและผลักดันองค์กรท้องถิ่นให้มีอิสระตามรัฐธรรมนูญ (กรุงเทพมหานคร: ดับเบิลยูเอ็นพีรินท์ติ้ง, 2542),

สุรัตน์ นุ่มนนท์² กล่าวว่า “หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นเป็นสื่อมวลชนท้องถิ่นที่เกิดขึ้นโดยคนท้องถิ่น ตามความต้องการของคนท้องถิ่น ทั้งนี้เพราะหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นมีความใกล้ชิด ความผูกพัน ความเข้าใจปัญหาต่าง ๆ ของประชาชนในท้องถิ่นดีกว่าสื่อมวลชนประเภทอื่น ๆ”

ส่วน พีระ จิโรโสภณ³ ก็กล่าวถึงหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นว่า “เป็นหนังสือพิมพ์ที่มุ่งเสนอเนื้อหาเน้นหนักเกี่ยวกับท้องถิ่นและชุมชน มีกลุ่มผู้อ่านเป้าหมายเฉพาะท้องถิ่นที่หนังสือพิมพ์นั้นวางจำหน่าย มีความแตกต่างไปจากหนังสือพิมพ์ระดับชาติ (National Newspaper) ที่มุ่งเสนอเนื้อหาและมีกลุ่มผู้อ่านทั่วประเทศ และแตกต่างไปจากหนังสือพิมพ์ระดับนานาชาติ (International Newspaper) ที่มุ่งเสนอเนื้อหาและมีกลุ่มผู้อ่านทั่วโลกหรือหลายประเทศ”

บทบาทหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น

หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญต่อสังคมท้องถิ่นทั้งในด้านการสื่อสาร การพัฒนา สังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม ซึ่งจากบทบาทที่หลากหลายเหล่านี้เองก็ทำให้หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นกลายเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนความเจริญในด้านต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นภายในสังคมท้องถิ่น โดยในเรื่องบทบาทหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นต่อสังคมท้องถิ่นนั้น ได้มีนักวิชาการหลายท่านเสนอความคิดเห็นเอาไว้ที่น่าสนใจ ดังต่อไปนี้

สุรัตน์ นุ่มนนท์⁴ ได้สรุปบทบาทหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นไว้หลายประการ ดังนี้

1. หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจะต้องรายงานข่าวสารความเคลื่อนไหวของท้องถิ่นและเสนอเรื่องราวของท้องถิ่นให้ละเอียดลึกซึ้งกว่า ถึงแม้เรื่องหรือข่าวนั้นหนังสือพิมพ์ในระดับชาติจะเสนอก่อนหน้าแล้วก็ตาม

2. หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจะต้องรายงานภาวะสินค้าในตลาดท้องถิ่นและเป็นตัวกลางในการโฆษณาสินค้าให้กับพ่อค้าและนักธุรกิจในพื้นที่

---

² สุรัตน์ นุ่มนนท์, คู่มือหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาการหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย, 2530), น. 10-11.

³ พีระ จิโรโสภณ, สิ่งพิมพ์ชุมชน (กรุงเทพมหานคร: คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536), น. 14-15.

⁴ สุรัตน์ นุ่มนนท์, คู่มือหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น, น. 20.

3. หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจะต้องช่วยส่งเสริมทางด้านสวัสดิการและการจัดวางโครงการต่างๆในท้องถิ่น

4. หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจะต้องรู้จักยกย่องคุณงามความดีของคนทีประกอบกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของท้องถิ่น

5. หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจะต้องสอดส่ายการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐในท้องถิ่นตลอดจนติดตามการปฏิบัติหน้าที่ของนัการเมืองที่ได้รับเลือกตั้งจากท้องถิ่นไม่ว่าในระดับชาติหรือระดับท้องถิ่น

6. หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจะต้องช่วยปลุกกระตมความคิดให้คนในท้องถิ่น ช่วยกันแก้ไขปัญหาและส่งเสริมโครงการต่าง ๆ ของท้องถิ่น

7. หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นก็เหมือนกับสื่อมวลชนประเภทอื่น ๆ คือมีหน้าที่ในการสอนให้ความรู้ ความบันเทิง และแจ้งข่าวสาร

8. หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจะต้องเป็นแรงผลักดันช่วยเสริมสร้างสามัคคีในท้องถิ่น

พิศิษฐ์ ชาวลาธวัช⁵ ก็ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นต่อสังคมท้องถิ่นไว้หลายประการ ดังนี้

1. ส่งเสริมและรักษาจริยธรรม เพื่อสร้างแบบอย่างของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นให้ได้รับการเคารพและยอมรับจากสังคมท้องถิ่นนั้น ๆ

2. เสนอเรื่องราวหรือปัญหาของท้องถิ่นเป็นหลัก กำหนดแนวทางชัดเจนร่วมกันถึงบทบาทหน้าที่โดยตรงของนักหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ให้พิจารณาถึงการรับใช้สังคมท้องถิ่นโดยตรงทุก ๆ ด้านทุก ๆ ระดับวิชาชีพบนพื้นฐานของความสำคัญที่เท่าเทียมกัน

3. การนำสังคมท้องถิ่น เป็นผู้นำทางความคิดและคอยเตือนสติหรือเหนี่ยวรั้งคนในท้องถิ่นให้เห็นถึงภัยอันตรายที่อาจเกิดขึ้นได้ ซึ่งอาจนำไปสู่ความเสียหายแก่สังคมนั้นได้

4. หาบรรทัดฐานเพื่อเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจหลายปัญหาอันเกิดจากเจ้าหน้าที่บ้านเมืองหรือกลุ่มอิทธิพลใดก่อให้เกิดความไม่สงบสุขหรือการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ให้พิจารณาเรื่องราวเหล่านั้นอย่างรอบคอบ เที่ยงธรรม เสนอแนวทางเรื่องราวปัญหาอย่างชัดเจนเพื่อให้สาธารณชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในชะตาชีวิตหรือสังคมของเขา

---

⁵ พิศิษฐ์ ชาวลาธวัช, ปฏิรูปสื่อมวลชนท้องถิ่น ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมและผลักดันองค์กรท้องถิ่นให้มีอิสระตามรัฐธรรมนูญ, น. 21 - 23.

5. คำนึงถึงความบริสุทธิ์ ความดีงาม และความรักในท้องถิ่นที่อยู่ และปรารถนาให้
ท้องถิ่นอยู่เป็นที่ทำมาหากินที่ตอบสนองความอยู่ดีกินดี เป็นเรื่องที่คนในท้องถิ่นนั้นมีอยู่ในจิตใจ

6. ศึกษาแก่นของปัญหาท้องถิ่นนั้น ๆ เพื่อกำหนดแนวทางในการนำเสนอเรื่องราว
เหตุการณ์ ปัญหาต่าง ๆ จำกัดเฉพาะในท้องถิ่นนั้น ๆ เท่านั้น เว้นแต่เป็นเรื่องคาบเกี่ยวที่มี
ผลกระทบต่อท้องถิ่นโดยตรง

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นนี้ ผู้วิจัยได้นำความรู้ที่ได้รับจาก
การศึกษาแนวคิดดังกล่าวมาใช้เป็นกรอบในการทำความเข้าใจบทบาทหน้าที่ของหนังสือพิมพ์
ท้องถิ่นเพื่อออกแบบข้อคำถามในส่วนของการศึกษาพฤติกรรมการอ่านข่าวสารที่เกี่ยวกับ
เหตุการณ์ความไม่สงบในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้จากหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นของผู้อ่าน
หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจังหวัดสงขลา

กล่าวคือ แนวคิดเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นได้อธิบายถึงบทบาทหน้าที่ของ
หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นว่า หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นเปรียบเสมือนเป็นสื่อมวลชนของท้องถิ่นซึ่งมีบทบาท
หน้าที่ในการสร้างสรรค์ พัฒนาและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนระดับท้องถิ่น ดังนั้น
ปัญหาเหตุการณ์ความไม่สงบในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งถือได้ว่าเป็นปัญหาที่กำลังส่งผล
กระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในระดับท้องถิ่นจึงถือเป็นประเด็นข่าวสารสำคัญที่
หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในพื้นที่ควรมีให้ความสำคัญต่อการนำเสนอ เนื่องจากประชาชนในพื้นที่ย่อม
ต้องการที่จะอ่านข้อมูลและข่าวสารในเรื่องดังกล่าวเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องและ
นำข้อมูลและข่าวสารที่ได้รับมาใช้ประโยชน์แก่ชีวิตตนและบุคคลรอบข้าง ดังนั้นการศึกษาราย
หน้าที่ของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นต่อการนำเสนอข่าวสารดังกล่าวจึงมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับ
พฤติกรรมการอ่านของประชาชนในท้องถิ่น

ทั้งนี้ สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นใน
การนำเสนอข่าวสารที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ความไม่สงบในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้ กับพฤติกรรมการ
อ่านหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นของผู้อ่านหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจังหวัดสงขลา ดังต่อไปนี้

1. หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นมีหน้าที่ในการรายงานข่าวสารความเคลื่อนไหวของท้องถิ่น
และนำเสนอเรื่องราวหรือปัญหาของท้องถิ่นเป็นหลัก ดังนั้นผู้อ่านหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจึงอาจมี
พฤติกรรมการอ่านเพื่อรับทราบเหตุการณ์ความไม่สงบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น รวมถึงรับรู้ผลกระทบใน
ด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับสังคมท้องถิ่น

2. หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นมีหน้าที่ในการสอดส่องการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ
ในท้องถิ่น ดังนั้นผู้อ่านจึงอาจมีพฤติกรรมการอ่านหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นเพื่อต้องการรับทราบความ

คือในการแก้ปัญหาเหตุการณ์ความไม่สงบในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้ของรัฐบาล รวมถึงความคืบหน้าในการจับกุมและดำเนินคดีกับผู้ก่อความไม่สงบ

3. หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นมีหน้าที่ในการสอนและให้ความรู้ในเรื่องต่าง ๆ แก่ประชาชน ดังนั้นผู้อ่านจึงอาจมีพฤติกรรมการอ่านหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นเพื่อรับทราบคำแนะนำเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเพื่อความปลอดภัยจากเหตุการณ์ความไม่สงบหรือคำแนะนำเกี่ยวกับการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิต รวมถึงสามารถนำคำแนะนำที่ได้รับไปบอกต่อเพื่อบรรเทาผลกระทบที่เกิดขึ้นกับตนเองและคนรอบข้าง

4. หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นมีหน้าที่ในการศึกษาแก่นของปัญหาท้องถิ่นนั้นๆ เพื่อกำหนดแนวทางในการนำเสนอเรื่องราว เหตุการณ์ ปัญหาต่าง ๆ ให้ผู้อ่านได้รับทราบ ดังนั้นผู้อ่านจึงอาจมีพฤติกรรมการอ่านหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นเพื่อได้รับทราบข้อมูลต่าง ๆ เพื่อใช้ในการสร้างเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเหตุการณ์ความไม่สงบที่กำลังเกิดขึ้นในท้องถิ่น

5. หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นมีหน้าที่ในการปลุกระดมความคิดให้คนในท้องถิ่นช่วยกันแก้ไขปัญหาต่างๆของท้องถิ่น รวมถึงส่งเสริมให้สาธารณะชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในชะตาชีวิตหรือสังคมของเขา ดังนั้นผู้อ่านจึงอาจมีพฤติกรรมการอ่านหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นเพื่อจะมีส่วนร่วมในการรับรู้ข่าวสารที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ความไม่สงบจากการอ่านหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น และช่วยกันแก้ไขปัญหาเหตุการณ์ความไม่สงบให้หมดไปจากท้องถิ่น

ทฤษฎีการเปิดรับข่าวสาร

ทฤษฎีการเปิดรับข่าวสารเป็นทฤษฎีที่ใช้อธิบายพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนประเภทต่างๆของแต่ละบุคคล โดยทฤษฎีได้อธิบายว่าข่าวสารที่บุคคลได้รับมาจากสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ รอบตัวนั้นมีจำนวนมากมายมหาศาล จนทำให้บุคคลไม่สามารถรับข่าวสารที่ผ่านเข้ามาเข้าสู่ตนได้ทั้งหมด ดังนั้นบุคคลจึงเลือกรับรู้ข้อมูลและข่าวสารเพียงบางส่วนผ่านทางสื่อมวลชนที่บุคคลได้เลือกเอาไว้เท่านั้น

สำหรับสาเหตุหรือปัจจัยที่ผลักดันให้บุคคลเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนนั้น ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้เสนอความคิดเห็นเอาไว้ดังนี้

Riley and Flowerman⁶ มีความเห็นว่า แรงจูงใจที่ต้องการเป็นที่ยอมรับของสมาชิกภายในสังคมเป็นเหตุผลหนึ่งที่ช่วยกำหนดความสนใจในการเปิดรับข่าวสารต่าง ๆ จากสื่อมวลชน ทั้งนี้ก็เพื่อตอบสนองความต้องการในด้านการยอมรับของสังคม

Charles K. Atkin⁷ กล่าวว่า บุคคลที่เปิดรับข่าวสารมากย่อมมีหูตากว้างไกล มีความรู้ความเข้าใจในสภาพแวดล้อม และเป็นคนที่ทันสมัยทันเหตุการณ์กว่าบุคคลที่เปิดรับข่าวสารน้อย ดังนั้นบุคคลส่วนใหญ่จึงต้องการเปิดรับข้อมูลและข่าวสารต่าง ๆ จากสื่อมวลชน เพื่อให้ตนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่างๆ และรู้เท่าทันต่อความเปลี่ยนแปลงในสังคม

ส่วน Merton, Wright และ Waplas มีความเห็นสอดคล้องกันว่า การที่ผู้รับสารจะเลือกเปิดรับข่าวสารประเภทใดหรือเปิดรับจากสื่อประเภทใดนั้นย่อมเป็นไปตามบทบาทและสถานภาพทางสังคมของตัวผู้รับสารเอง ดังนั้นคุณลักษณะเฉพาะตัวของผู้รับสารจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดพฤติกรรมการรับสารของแต่ละบุคคล

นอกจากนี้ John C. Merrill and Ralph L. Lowenstein⁸ ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสาเหตุหรือปัจจัยที่ผลักดันให้บุคคลเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนว่าประกอบด้วยสาเหตุและปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

1. ความเหงา โดยปกติคนเรามักไม่ชอบที่จะอยู่ตามลำพังเพราะจะทำให้เกิดความรู้สึกสับสน วิตกกังวล และเกรงว่าตนจะถูกเมินเฉยจากสังคม แต่เมื่อใดก็ตามที่คนเราไม่สามารถติดต่อหรือสื่อสารกับบุคคลอื่นได้โดยตรงคนเราก็มักจะหันไปพึ่งพาสื่อประเภทต่าง ๆ เพื่อติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นและรับทราบความเป็นไปต่าง ๆ ในสังคม

2. ความอยากรู้อยากเห็น โดยปกติคนเรามักจะมีความอยากรู้อยากเห็นในสิ่งต่างๆ ตั้งแต่สิ่งที่อยู่ใกล้ตัวไปจนถึงสิ่งที่อยู่ไกลออกไป ดังนั้น สื่อมวลชนจึงถือเป็นช่องทางในการรับรู้ข้อมูลและข่าวสารที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากสื่อมวลชนสามารถถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ ในสังคมให้แก่ผู้รับสารได้โดยไม่จำกัดขอบเขต เวลา และสถานที่

---

⁶ Riley and Flowerman, Group Relations as a Variable in Communication Research (America Sociologist Review vol.16, 1951), p. 21.

⁷ Charles K. Atkins, Anticipated Communication and Mass Media Information Seeking (New York: Public Opinion Quarterly Free Press, 1973), p. 51.

⁸ John C. Merrill and Ralph L. Lowenstein, Media Messages and Men: New Perspectives in Communication (New York: David McKay Company Inc, 1971), p.134.

3. ประโยชน์ใช้สอย มนุษย์ล้วนต้องการแสวงหาข้อมูลและข่าวสารต่างๆ เพื่อที่จะนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ตนเองอยู่เสมอ ดังนั้น สื่อมวลชนซึ่งเป็นแหล่งของข้อมูลและข่าวสารจำนวนมากมายมหาศาลจึงกลายเป็นช่องทางในการแสวงหาข้อมูลและข่าวสารของแต่ละบุคคลเพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในด้านต่าง ๆ แก่ชีวิต

4. คุณลักษณะเฉพาะของตัวสื่อ สื่อมวลชนแต่ละชนิดมีคุณลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างกันในการดึงดูดผู้รับสาร เช่น สื่อหนังสือพิมพ์มีลักษณะเฉพาะที่สำคัญคือราคาถูก ให้ข่าวสารละเอียด และสามารถนำติดตัวไปได้สะดวก สื่อวิทยุโทรทัศน์ก็เป็นสื่อที่สามารถตอบสนองความต้องการทางอารมณ์ได้ดีที่สุด ส่วนสื่ออินเทอร์เน็ตก็สามารถให้ข้อมูลข่าวสารที่กว้างไกลปราศจากขอบเขต ดังนั้นผู้รับสารแต่ละคนจึงมักจะเลือกเปิดรับสื่อมวลชนที่สามารถตอบสนองความต้องการและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของตนเองได้มากที่สุด

นอกจากสาเหตุหรือปัจจัยที่ผลักดันให้แต่ละบุคคลเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนจะมีความแตกต่างกันแล้ว กระบวนการเลือกสรรข่าวสาร (Selective Processes) ของแต่ละบุคคลก็มีความแตกต่างกันด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ ความต้องการ ความเชื่อ ทักษะ และความรู้สึกนึกคิดของแต่ละบุคคล โดย Joseph Klapper⁹ ได้อธิบายถึงกระบวนการเลือกสรรข่าวสารของบุคคลไว้ว่าประกอบด้วย 4 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การเลือกเปิดรับสาร (Selective Exposure) คือ กระบวนการภายในตัวของบุคคลที่พิจารณาว่าตนต้องการจะเปิดรับข่าวสารจากสื่อประเภทไหน ซึ่งโดยปกติแล้วผู้รับสารมักจะเลือกเปิดรับข่าวสารจากแหล่งข่าวที่สนับสนุนและสอดคล้องกับแนวความคิด ทักษะ และความต้องการของตนเองเสมอ เช่น ผู้รับสารบางคนอาจจะเลือกอ่านข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นฉบับใดฉบับหนึ่งเป็นประจำทุกวันทั้ง ๆ ที่มีหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นฉบับอื่นให้เลือกอ่าน

2. การเลือกสนใจ (Selective Attention) คือ กระบวนการภายในจิตใจของบุคคลที่มักจะเลือกให้ความสนใจและเปิดรับเฉพาะข้อมูลและข่าวสารที่สอดคล้องกับทักษะ ความคิด และความเชื่อดั้งเดิมของตน เช่น ผู้อ่านหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นที่มีความสนใจต่อข่าวสารที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ความไม่สงบในเขตพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ก็มีแนวโน้มสูงที่จะให้ความสนใจและเลือกอ่านข่าวสารเรื่องนี้มากกว่าข่าวสารเรื่องอื่น ๆ

---

⁹ Joseph T. Klapper, The Effect of Mass Communication (New York: The Free Press, 1960), p. 145.

3. การเลือกรับรู้ (Selective Perception) คือ การที่ผู้รับสารเลือกที่จะรับรู้หรือตีความข้อมูลและข่าวสารที่ตนได้รับไปในทางที่สอดคล้องกับทัศนคติและความเชื่อที่มีอยู่ก่อน โดยหากข้อมูลและข่าวสารที่ได้รับมาใหม่มีความขัดแย้งหรือไม่สอดคล้องกับทัศนคติ ความคิด และความเชื่อดั้งเดิมของตน บุคคลก็มักจะบิดเบือนข้อมูลและข่าวสารเหล่านั้นให้สอดคล้องกับทัศนคติ ความคิด และความเชื่อดั้งเดิมของตน

4. การเลือกจดจำ (Selective Retention) คือ ภายหลังจากที่บุคคลได้เลือกเปิดรับเลือกให้ความสนใจ และเลือกตีความข้อมูลและข่าวสารไปในทางที่สอดคล้องกับทัศนคติ ความคิด และความเชื่อดั้งเดิมของตนแล้ว บุคคลจะเลือกจดจำสาระของสารเฉพาะในส่วนที่ต้องการจดจำเข้าไปเก็บไว้ในประสบการณ์เท่านั้น และมักจะพยายามลืมในส่วนที่ตนเองไม่สนใจหรือไม่สอดคล้องกับทัศนคติ ความคิด และความเชื่อดั้งเดิมของตน

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาก็พบว่าลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกันของผู้รับสาร (Characteristic of Audience) ก็เป็นอีกตัวแปรหนึ่งที่มีส่วนสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารของแต่ละบุคคล ทั้งนี้เนื่องจากความแตกต่างทางด้านประชากรศาสตร์ของผู้รับสารจะส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมการเปิดรับสื่อ เช่น ความสามารถในการเข้าถึงสื่อ ลักษณะข่าวสารที่ต้องการจากสื่อ หรือรูปแบบการใช้สื่อ ซึ่งในประเด็นนี้ Wilbur Schramm¹⁰ ได้จำแนกคุณลักษณะของผู้รับสารเอาไว้ดังนี้

1. เพศ (Sex) จากการศึกษาด้านจิตวิทยาได้แสดงให้เห็นว่าผู้ชายและผู้หญิงมีความแตกต่างกันเป็นอย่างมากในเรื่องของความคิด ค่านิยม และทัศนคติ ทั้งนี้เพราะสังคมและวัฒนธรรมได้กำหนดบทบาทและหน้าที่ของกลุ่มคนทั้งสองเพศไว้ต่างกัน ส่งผลให้การเลือกเปิดรับข่าวสารของกลุ่มคนทั้งสองมีความแตกต่างกันด้วย โดยเพศหญิงมักจะเปิดรับข่าวสารประเภทบันเทิงหรือเรื่องเบา ๆ มากกว่า ส่วนเพศชายมักจะเลือกเปิดรับข่าวสารที่เกี่ยวกับกิจการบ้านเมืองหรือเรื่องหนัก ๆ จากการศึกษายังพบว่าเพศหญิงมักมีความอ่อนไหวทางด้านอารมณ์สูงกว่าและมักถูกโน้มน้าวอารมณ์จากสื่อมวลชนได้ง่ายกว่า

2. อายุ (Age) จากการศึกษาก็พบว่าผู้รับสารที่มีอายุมากมักนิยมเปิดรับข่าวสารที่มีลักษณะเป็นทางการมากกว่าการเปิดรับข่าวสารประเภทบันเทิงหรือเรื่องเบา ๆ เช่น นิยมเปิดรับข่าวสารที่เกี่ยวกับกิจการบ้านเมืองมากกว่าผู้รับสารที่มีอายุน้อย นอกจากนี้อายุยังเป็นสิ่งกำหนด

---

¹⁰ Wilbur Schramm, Studies of Innovation and Communication to The Public (California: Stanford University Institute for Communication Research, 1962), p. 235.

ความแตกต่างในเรื่องความยากง่ายในการชักจูงใจด้วย กล่าวคือเมื่อคนมีอายุมากขึ้นโอกาสที่จะถูกชักจูงใจหรือทำให้เปลี่ยนใจจะลดน้อยลง รวมถึงยังพบว่าคนที่มียุ่ต่างกันจะมีความต้องการในสิ่งต่าง ๆ แตกต่างกันไปด้วย ซึ่งความแตกต่างด้านอายุนี้ก็ส่งผลให้ผู้รับสารที่มีวัยต่างกันมีพฤติกรรมในการเปิดรับข่าวสารที่แตกต่างกัน

3. ระดับการศึกษา (Level of Education) ผู้รับสารที่มีระดับการศึกษาต่างกันมักจะมีพฤติกรรมในการเปิดรับข่าวสารที่แตกต่างกัน โดยทั่วไปคนที่มีการศึกษาสูงมักใช้สื่อมวลชนมากกว่าคนที่มีการศึกษาต่ำ และผู้ที่มีการศึกษาสูงมักจะเลือกใช้ประโยชน์จากสื่อสิ่งพิมพ์มากกว่าเนื่องจากให้รายละเอียดที่ลึกซึ้งมากกว่า ในขณะที่คนที่มีการศึกษาต่ำมักจะเลือกใช้สื่อวิทยุและโทรทัศน์เนื่องจากสามารถบริโภคข้อมูลข่าวสารได้ง่ายกว่า เพราะไม่ต้องอาศัยความสามารถในการอ่านเข้ามาช่วยในการเปิดรับข่าวสาร

4. สถานะทางเศรษฐกิจ (Economic Status) ในที่นี้จะหมายถึงรวมถึงอาชีพซึ่งเป็นที่มาของรายได้ โดยจากการศึกษาพบว่าผู้ที่มีสถานะทางเศรษฐกิจดีหรือมีอาชีพที่มั่นคงจะมีความสามารถในการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนได้มากกว่าผู้ที่มีสถานะทางเศรษฐกิจไม่ดีหรือมีอาชีพไม่มั่นคง ทั้งนี้เนื่องจากผู้ที่มีสถานะทางเศรษฐกิจดีย่อมจะมีศักยภาพในการแสวงหา เข้าถึง และบริโภคสื่อได้มากกว่าผู้ที่มีรายได้น้อย ด้วยเหตุนี้ ความแตกต่างทางด้านสถานะทางเศรษฐกิจจึงมีผลต่อพฤติกรรมในการเปิดรับข่าวสารของแต่ละบุคคล

5. ความเชื่อและทัศนคติ (Belief and Attitude) ความเชื่อและทัศนคติส่วนตัวของแต่ละบุคคลถือเป็นอีกตัวแปรหนึ่งที่ทำให้ผู้รับสารแต่ละคนมีพฤติกรรมในการเปิดรับข่าวสารที่แตกต่างกัน เช่น ผู้รับสารที่มีความเชื่อว่าสื่อสิ่งพิมพ์สามารถให้ข้อมูลข่าวสารที่มีความละเอียดลึกซึ้งมากกว่าสื่อประเภทภาพและเสียง ผู้รับสารกลุ่มนี้ก็มักจะเลือกเปิดรับข่าวสารจากสื่อหนังสือพิมพ์ หนังสือหรือนิตยสาร แต่หากผู้รับสารมีความเชื่อว่าสื่อประเภทแสงสีเสียงจะสามารถถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ ได้น่าสนใจกว่าผู้รับสารก็จะเลือกเปิดรับข่าวสารจากสื่อโทรทัศน์หรือวิทยุ

ในการศึกษาพฤติกรรมในการเปิดรับสารของแต่ละบุคคลนี้ เรายังสามารถศึกษาความแตกต่างของพฤติกรรมในการเปิดรับข่าวสารได้ โดยอาศัยการศึกษาช่วงระยะเวลาและความถี่ที่แต่ละบุคคลใช้ในการเปิดรับสื่อ โดย McLeod¹¹ ได้เสนอตัวชี้วัด (Index) ที่ใช้ในการวัดพฤติกรรมในการเปิดรับสื่อ (Media Exposure) 2 ชนิด คือ

---

¹¹McLeod and O'Keefe Jr., Socialization Perspective and Communication Behavior (London: Sage Publication, 1972), p. 123.

1. วัดจากเวลาที่ใช้กับสื่อ หมายถึง การวัดจากเวลาที่บุคคลใช้ในการเปิดรับข่าวสารจากสื่อ เช่น การวัดระยะเวลาที่บุคคลใช้ในการอ่านหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นและละครั้ง (นาที/ชั่วโมง)

2. วัดจากความถี่ของการใช้สื่อ หมายถึง การวัดความถี่ที่บุคคลเปิดรับข่าวสารจากสื่อ เช่น การวัดความถี่ในการอ่านหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นของบุคคล (จำนวนครั้งต่อวัน/สัปดาห์/เดือน)

จากศึกษาทฤษฎีการเปิดรับข่าวสารนี้เอง ผู้วิจัยพบว่าคำอธิบายที่ได้รับมาจากทฤษฎีดังกล่าวสามารถนำมาใช้เป็นกรอบและแนวทางในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ เนื่องจาก “การอ่าน” (Reading) ถือได้ว่าเป็นวิธีการเปิดรับข่าวสารรูปแบบหนึ่ง ดังนั้น “พฤติกรรมการอ่านข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ความไม่สงบในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้จากหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น” จึงถือได้ว่าเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการเปิดรับข้อมูลข่าวสารในเรื่องดังกล่าวจากสื่อมวลชนนั่นเอง

สำหรับความหมายของ “การอ่าน” นั้น ก่อ สวัสดิพิธานิชย์¹² ได้ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง “การแปลความหมายของตัวอักษรออกมาเป็นถ้อยคำและความคิดแล้วนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ ตัวอักษรเป็นเครื่องหมายแทนคำพูด และคำพูดก็เป็นเพียงเสียงที่ใช้แทนของจริงอีกทีหนึ่ง เพราะฉะนั้นหัวใจของการอ่านจึงอยู่ที่การเข้าใจความหมายของคำที่ปรากฏในข้อความนั้นๆ” ส่วน ฉวีลักษณ์ บุญยะกาญจน¹³ ก็ได้กล่าวถึงความหมายของ “การอ่าน” ไว้ว่า หมายถึง “การเก็บรวบรวมความคิดจากสิ่งพิมพ์”

ดังนั้น จึงอาจสรุปได้ว่า “การอ่าน” หมายถึง การเปิดรับสารรูปแบบหนึ่ง ซึ่งเป็นกระบวนการค้นหาความหมายหรือความเข้าใจจากตัวอักษรหรือสัญลักษณ์อื่น ๆ ที่ใช้แทนความคิด เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ของผู้อ่าน การอ่านของแต่ละบุคคลย่อมแตกต่างกันออกไปตามสภาพร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ ความรู้ ความสนใจ และภูมิหลังที่มีอยู่ในแต่ละบุคคล

---

¹² ก่อ สวัสดิพิธานิชย์, การสร้างประสิทธิภาพในการเรียน (กรุงเทพมหานคร: หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, 2514), อ้างถึงใน ไพพรรณ อินทนิล, การส่งเสริมการอ่าน (ชลบุรี: ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 2546), น. 3.

¹³ ฉวีลักษณ์ บุญยะกาญจน, การอ่านและการพิจารณาหนังสือ (กรุงเทพมหานคร: สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย, 2524), น. 1.

นอกจากนี้ การอ่านยังสามารถแบ่งออกได้หลายประเภทตามลักษณะการอ่านซึ่ง Lyle Miller¹⁴ ได้เสนอไว้ว่าการอ่านมีหลายชนิด ผู้อ่านควรพิจารณาว่าลักษณะการอ่านประเภทใด ควรจะใช้กับวัตถุประสงค์การอ่านประเภทใด ซึ่งประเภทของการอ่านพอจะสรุปได้เป็น 7 ประเภท ดังนี้

1. การอ่านอย่างคร่าว ๆ หมายถึง การอ่านเพียงเพื่อที่จะรับทราบเนื้อหาโดยรวมของ สิ่งที่ต้องการจะอ่าน โดยผู้อ่านจะต้องมีความสามารถในการอ่านให้เร็วและจับจุดหรือแนวความคิด หลักให้ได้ การอ่านคร่าว ๆ ถือเป็น การช่วยสำรวจข้อมูลในขั้นต้นเพื่อที่จะได้ทำการเก็บ รายละเอียดที่ลึกซึ้งกว่าในขั้นต่อไป

2. การอ่านเพื่อเก็บแนวคิด หมายถึง การอ่านเพียงเพื่อที่จะจับแนวความคิด หัวเรื่อง สำคัญ หรือหัวข้อใหญ่ๆที่ผู้อ่านสนใจจริง ๆ เท่านั้น ผู้อ่านจะต้องมีความสามารถในการอ่านให้ เร็วและจับจุดหรือแนวความคิดหลักให้ได้เช่นกัน สายตาสามารถคลุ้มเนื้อหาได้อย่างกว้างๆ ข้อความหรือประโยคไหนที่ไม่สำคัญก็ให้ผ่านไปโดยสิ้นเชิง

3. การอ่านแบบตรวจ หมายถึง การรวมการอ่านอย่างคร่าว ๆ และการอ่านเพื่อเก็บ แนวความคิดเข้าด้วยกัน กล่าวคือผู้อ่านสามารถข้ามตอนที่ไม่ต้องการรู้ไปก่อน ส่วนในตอน ที่ต้องการรู้ก็อ่านอย่างละเอียดถี่ถ้วน

4. การอ่านแบบศึกษาค้นคว้า หมายถึง การอ่านอย่างละเอียดถี่ถ้วนตั้งแต่หน้าแรก จนถึงหน้าสุดท้าย โดยจะใช้วิธีอ่านอย่างคร่าว ๆ ก่อนแล้วตามด้วยการอ่านอย่างละเอียดถี่ถ้วนอีก ครั้งหนึ่ง การอ่านประเภทนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อทราบรายละเอียดทุกอย่างที่ผู้เขียนนำเสนอไว้

5. การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง การอ่านโดยสอดแทรกการวิพากษ์วิจารณ์ ของผู้อ่านไปด้วย การอ่านประเภทนี้ผู้อ่านต้องมีความรู้พื้นฐานมาก ต้องอ่านด้วยความระมัดระวัง และทำใจให้เป็นกลางปราศจากความลำเอียง ควรตั้งอารมณ์ให้อยู่ในความปกติและพยายามถาม ตนเองอยู่เสมอว่าผู้เขียนต้องการให้ท่านรู้อะไรและเข้าใจอะไร

6. การอ่านเชิงวิเคราะห์ หมายถึง การอ่านที่ต้องใช้ความละเอียดในการอ่านสูงมาก โดยส่วนใหญ่มักเป็นการอ่านหนังสือที่เกี่ยวกับวิชาคณิตศาสตร์หรือวิทยาศาสตร์ ซึ่งผู้อ่านจะต้อง ใช้สายตาดูสัญลักษณ์และความหมายของสัญลักษณ์ทุกตัว บางตอนอาจจะต้องอ่านซ้ำบางตอน อาจจะต้องอ่านเร็ว และบางตอนอาจจะต้องย้อนกลับมาอ่าน 2 – 3 ครั้ง

---

¹⁴ Lyle L. Miller, Developing Reading Efficiency (Minneapolis: Burgers Publication, 1972), p. 332.

7. การอ่านอย่างเป็นระบบ หมายถึง การอ่านเนื้อหาในเรื่องเดียวกันจากหนังสือหลายๆเล่ม แล้วนำข้อมูลที่ได้รับมาสรุปจัดไว้อย่างเป็นระเบียบ เช่น จัดสรุปเรื่องเดียวกันไว้ในบัตรหรือในสมุด ซึ่งความรู้ที่ได้รับจากการอ่านวิธีนี้จะทำให้ผู้อ่านมีความรู้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

การอ่านยังถือเป็นพฤติกรรมที่การเปิดรับสารซึ่งเกิดขึ้นอย่างมีจุดมุ่งหมายและจะมีลักษณะที่แตกต่างกันไปในแต่ละบุคคลและแต่ละโอกาส โดยสุขุม เฉลยทรัพย์¹⁵ ได้สรุปจุดมุ่งหมายในการอ่านของผู้รับสารเอาไว้ว่าประกอบด้วยเหตุผลหลัก 5 ประการ ได้แก่

1. อ่านเพื่อศึกษาหาความรู้ หมายถึง การอ่านเพื่อศึกษาเรื่องราวต่าง ๆ ที่ต้องการทราบ กล่าวคือบางครั้งผู้อ่านได้รับทราบข้อมูลหรือข่าวสารเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยย่อ จึงทำให้อยากทราบข้อมูลหรือข่าวสารในเรื่องนั้น ๆ ให้ละเอียดมากยิ่งขึ้น ดังนั้น ผู้อ่านจึงจำเป็นต้องไปศึกษาค้นคว้าจากหนังสือประเภทนั้น ๆ มาอ่านเพิ่มเติม

2. อ่านเพื่อสนองความอยากรู้อยากเห็น หมายถึง การอ่านเพื่อสนองความต้องการในด้านข้อมูลข่าวสาร กล่าวคือความอยากรู้อยากเห็นหรือความสงสัยถือได้ว่าเป็นสัญชาตญาณอย่างหนึ่งของมนุษย์ ดังนั้น เมื่อมนุษย์มีความอยากรู้อยากเห็นหรือกระหายใคร่รู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง การอ่านหนังสือก็ถือเป็นช่องทางหนึ่งที่สามารถบรรเทาความอยากรู้อยากเห็นได้

3. อ่านเพื่อต้องการทราบข่าวสารข้อเท็จจริง หมายถึง การอ่านเพื่อค้นหาความจริงเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยการอ่านแบบนี้เป็นการอ่านที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการหาข้อเท็จจริงหรือใจความหลัก ๆ ที่เกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการทราบเท่านั้น โดยจะไม่เน้นทำความเข้าใจรายละเอียดปลีกย่อยที่ไม่จำเป็น เช่น การอ่านพาดหัวข่าวหนังสือพิมพ์ หรือการอ่านประกาศ

4. อ่านเพื่อศึกษาค้นคว้า หมายถึง การอ่านเพื่อนำข้อมูลหรือข่าวสารที่ได้รับไปใช้ทำประโยชน์ในด้านใดด้านหนึ่ง โดยการอ่านเพื่อศึกษาค้นคว้ามักเป็นการอ่านเรื่องเดียวกันจากหนังสือหลาย ๆ เล่ม ทั้งนี้เพื่อให้ได้รับข้อมูลในเรื่องเดียวกันจากหลาย ๆ แหล่ง ซึ่งจะทำให้เกิดการวิเคราะห์ เปรียบเทียบ และการบูรณาการความรู้ขึ้น

5. การอ่านเพื่อความสนุกเพลิดเพลิน หมายถึง การอ่านเพื่อความบันเทิงหรือเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ โดยเป็นการอ่านที่เน้นการได้รับอรรถรสจากการอ่านมากกว่าการได้รับความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ เช่น การอ่านนิทาน นิยาย เรื่องสั้น หรือวรรณคดี

---

¹⁵ สุขุม เฉลยทรัพย์, การส่งเสริมการอ่าน (ปทุมธานี: ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูเพชรบุรีวิทยาจักรนคร, 2531), น.19-20.

6. อ่านเพื่อความก้าวหน้าในอาชีพ หมายถึง การอ่านเพื่อนำข้อมูลหรือความรู้ที่ได้รับมาใช้ในการพัฒนา ปรับปรุง หรือประกอบกิจการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับวิชาชีพที่ตนได้ปฏิบัติ โดยหัวเรื่องของแต่ละคนเลือกอ่านนั้นจะมีความแตกต่างกันไปตามวิชาชีพของแต่ละบุคคล

ในส่วนของ การอ่านหนังสือพิมพ์นั้น Samuel Beckoff¹⁶ ได้เสนอหลักการอ่านหนังสือพิมพ์ที่ถูกต้องซึ่งจะช่วยให้ผู้อ่านได้รับประโยชน์จากการอ่านหนังสือพิมพ์มากที่สุด ซึ่งประกอบด้วยหลักการ 8 ข้อ ดังนี้

1. พยายามหาเวลาอ่านหนังสือพิมพ์ทุกวัน
2. พยายามเลือกอ่านหนังสือพิมพ์ฉบับที่ดีที่สุด ซึ่งได้แก่หนังสือพิมพ์ที่น่าเสนอข่าวสารอย่างยุติธรรม ชัดเจนแน่นอน และมีความละเอียดถี่ถ้วน
3. เลือกอ่านเรื่องที่มีคุณค่าและมีประโยชน์ต่อการพัฒนาชีวิต อย่าเลือกอ่านเฉพาะเรื่องราวหรือประเด็นที่ตนมีความสนใจแต่เพียงอย่างเดียว
4. ข่าวสารหรือคอลัมน์ใดที่มีความสำคัญและน่าสนใจ ควรอุทิศเวลาในการอ่านให้มากกว่าเรื่องราวที่มีความสำคัญและน่าสนใจรองลงมา
5. ควรอ่านข่าวสารอย่างระมัดระวัง มีวิจารณ์ญาณ และใช้ความพินิจพิเคราะห์
6. ในการอ่านข่าวสาร ควรวางตัวเป็นกลาง ไม่ลำเอียงเข้าข้างหนึ่งข้างใด
7. ควรติดตามอ่านข่าวสารต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อจะได้ทำให้เกิดความเข้าใจต่อเรื่องนั้นได้ดียิ่งขึ้น
8. ไม่ควรเชื่อข่าวสารที่ได้รับมาทั้งหมดโดยสิ้นเชิง ควรตรวจสอบข้อเท็จจริงจากหนังสือพิมพ์ฉบับอื่น ๆ ประกอบ หรือจากสื่อมวลชนประเภทอื่นบ้างในบางโอกาส

นอกจากนี้ ชูลี อินมัน¹⁷ ได้สรุปเกี่ยวกับหลักการอ่านหนังสือพิมพ์ที่ถูกต้องไว้ว่าควรประกอบด้วยหลักการสำคัญ 3 ข้อ ต่อไปนี้

1. การอ่านหนังสือพิมพ์ให้ได้ผลดีนั้น ผู้อ่านควรจะต้องรู้จักองค์ประกอบของหนังสือพิมพ์ พร้อมทั้งเข้าใจวิธีดำเนินการออกหนังสือพิมพ์ด้วย นอกจากนี้ผู้อ่านควรจะต้องอ่านอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ได้รับความรู้อย่างต่อเนื่อง

---

¹⁶ Samuel Beckoff, Newspaper (New York: City Oxford Book, 1965), pp. 6-10.

¹⁷ ชูลี อินมัน, การอ่านสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต (กรุงเทพมหานคร: กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2533), น. 28.

2. การอ่านหนังสือพิมพ์ควรอ่านอย่างพิถีพิถันทำใจให้เป็นกลาง และขจัดความมีอคติต่าง ๆ พร้อมทั้งไม่เชื่อหรือคล้อยตามข่าวสารต่าง ๆ อย่างง่ายดายและรวดเร็วเกินไป หรือทำการปฏิเสธข่าวสารต่าง ๆ อย่างรุนแรงและกะทันหัน

3. เมื่อได้อ่านข่าวสารต่าง ๆ แล้ว ผู้อ่านควรนำข่าวสารนั้นมาทำการถกเถียงกับเพื่อนฝูงเพิ่มเติม ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการทบทวนความเข้าใจและความเที่ยงตรงของสิ่งที่ได้รับรู้ เนื่องจากการสนทนาแลกเปลี่ยนข่าวสารกันจะช่วยให้เกิดความชัดเจนและแม่นยำ อีกทั้งยังช่วยขยายทรรศนะให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

จากการศึกษาทฤษฎีการเปิดรับข่าวสารโดยเน้นไปที่การศึกษาพฤติกรรมการอ่านนี้ ผู้วิจัยได้นำความรู้ที่ได้รับจากการศึกษามาใช้ในการออกแบบข้อคำถามเพื่อทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการอ่านข่าวสารที่เกี่ยวข้องเหตุการณ์ความไม่สงบในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้จากหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจังหวัดสงขลาของประชาชนจังหวัดสงขลา โดยสามารถนำเสนอประเด็นที่ต้องการศึกษาได้ดังนี้

1. ศึกษาสาเหตุหรือปัจจัยที่ผลักดันให้บุคคลเปิดรับข่าวสารจากสื่อ ผู้วิจัยสนใจศึกษาว่ามีสาเหตุหรือปัจจัยอะไรที่ผลักดันให้ประชาชนจังหวัดสงขลาอ่านข่าวสารที่เกี่ยวข้องเหตุการณ์ความไม่สงบในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้จากหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจังหวัดสงขลา

2. ศึกษากระบวนการเลือกสรรข่าวสาร ผู้วิจัยสนใจศึกษาว่าเพราะเหตุใดประชาชนจังหวัดสงขลาจึง “เลือกสนใจ” ข่าวสารที่เกี่ยวข้องเหตุการณ์ความไม่สงบในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้ และเพราะเหตุใดประชาชนจังหวัดสงขลาจึง “เลือกเปิดรับ” หรืออ่านข่าวสารที่เกี่ยวข้องเหตุการณ์ความไม่สงบในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้จากหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจังหวัดสงขลา

ในส่วนของการ “เลือกเปิดรับ” หรือเลือกอ่านข่าวสารนี้ ผู้วิจัยยังสนใจศึกษาว่าประชาชนจังหวัดสงขลาได้เลือกอ่านหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจังหวัดสงขลาฉบับใดบ้าง อ่านจากสถานที่ใด อ่านบ่อยเพียงใด ใช้เวลาเฉลี่ยในการอ่านต่อครั้งเท่าไร ติดตามอ่านมานานแค่ไหน ส่วนใหญ่อ่านในช่วงเวลาใด รวมถึงลักษณะเนื้อหาแบบใดที่อ่านเป็นประจำ

3. ศึกษาลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้รับสาร ผู้วิจัยสนใจศึกษาว่าความแตกต่างทางด้านประชากรศาสตร์ของประชาชนจังหวัดสงขลาจะมีผลทำให้พฤติกรรมการอ่านข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจังหวัดสงขลาแตกต่างกันหรือไม่ โดยผู้วิจัยเน้นศึกษาความแตกต่างของผู้อ่านเฉพาะในเรื่อง เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เท่านั้น

4. ศึกษาตัวชี้วัดพฤติกรรมการเปิดรับสื่อ ผู้วิจัยสนใจศึกษาว่าประชาชนจังหวัดสงขลา มีพฤติกรรมการอ่านข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจังหวัดสงขลาอย่างไร โดยผู้วิจัยเน้นศึกษาใน 2 ประเด็น คือ “การวัดระยะเวลา” และ “การวัดจำนวนความถี่” ที่ประชาชนจังหวัดสงขลาใช้ในการอ่านหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น

และในส่วนของการศึกษา “การอ่าน” ในฐานะที่เป็นรูปแบบหนึ่งของการเปิดรับข่าวสารนั้น ผู้วิจัยได้นำความรู้ที่ได้มาใช้เป็นกรอบแนวทางในการออกแบบข้อคำถามในส่วนที่ต้องการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบและลักษณะการอ่านข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นของประชาชนจังหวัดสงขลาโดยเฉพาะ โดยผู้วิจัยได้เน้นศึกษาพฤติกรรมการอ่านในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ศึกษาพฤติกรรมการอ่านข่าวสารทั่วไปจากหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นของประชาชนจังหวัดสงขลา โดยศึกษาว่าประชาชนจังหวัดสงขลา มีพฤติกรรมการอ่านข่าวสารทั่วไปจากหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจังหวัดสงขลาอย่างไร เช่น รายชื่อหนังสือพิมพ์ที่อ่าน ความถี่ในการอ่าน ระยะเวลาในการอ่าน สถานที่อ่าน ช่วงเวลาที่อ่าน เนื้อหาที่อ่าน เป็นต้น

2. ศึกษาพฤติกรรมการอ่านข่าวสารที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ความไม่สงบในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้จากหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นของประชาชนจังหวัดสงขลา เช่น ระยะเวลาในการติดตามอ่าน วิธีการอ่าน อ่านข่าวสารดังกล่าวผ่านทางเนื้อหาประเภทใด และประเด็นใดเกี่ยวกับข่าวสารดังกล่าวที่สนใจอ่านมากที่สุด

3. ศึกษาจุดมุ่งหมายในการอ่านข่าวสารที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ความไม่สงบในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้จากหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจังหวัดสงขลา โดยศึกษาว่าประชาชนจังหวัดสงขลา มีจุดมุ่งหมายในการอ่านข่าวสารดังกล่าวอย่างไร เช่น เพื่อรับทราบข้อเท็จจริง เพื่อสนองความอยากรู้อยากเห็น เพื่อศึกษาหาความรู้ เพื่อศึกษาค้นคว้าข้อมูล หรือเพื่อความเพลิดเพลิน และศึกษาว่าเพราะเหตุใดประชาชนจังหวัดสงขลาจึงสนใจข่าวสารที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ความไม่สงบในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้ และเลือกอ่านข่าวสารดังกล่าวจากหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น

ทฤษฎีความคาดหวังจากสื่อ

ทฤษฎีความคาดหวังจากสื่อ¹⁸ (Expectancy Theory) เป็นทฤษฎีที่ใช้อธิบายพฤติกรรมของผู้รับสาร โดยทฤษฎีนี้ได้พัฒนามาจากแนวทฤษฎีพฤติกรรมและแรงจูงใจ (Action/Motivation Perspective) และแนวทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจ (Uses & Gratification) โดยทฤษฎีอธิบายว่าพฤติกรรมการใช้สื่อของบุคคลนั้นเกิดขึ้นอย่างมีเป้าหมายและมีเหตุผล ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของ Alfred Schutz นักสังคมวิทยาที่ได้เสนอแนวทฤษฎีเชิงโครงสร้าง (Structural Approach) ที่ว่าพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ล้วนแล้วแต่เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นอย่างตั้งใจและมีการคาดหวังถึงผลที่จะได้รับทั้งสิ้น นักวิชาการสื่อสารจึงได้นำแนวทฤษฎีนี้มาใช้อธิบายพฤติกรรมการเปิดรับสารของมนุษย์ โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่การใช้สื่อได้เกิดขึ้นอย่างมีเป้าหมาย และผู้รับสารสามารถอธิบายสาเหตุของการเลือกใช้สื่อได้

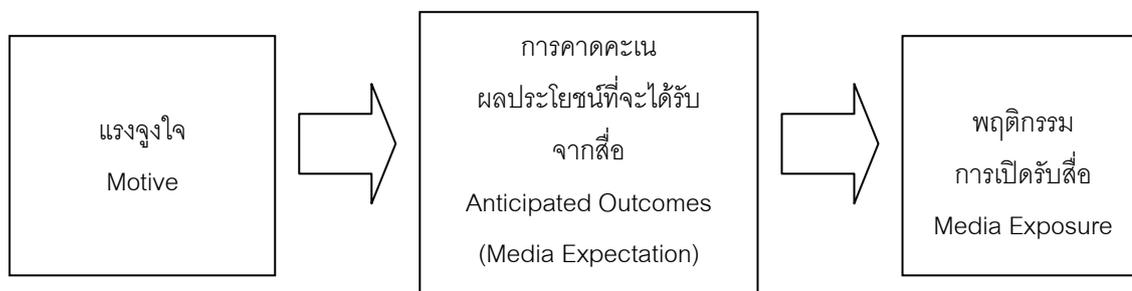
McQuail และ Gurevitch ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการเปิดรับสารของบุคคลซึ่งเป็นผลมาจากการคาดคะเนถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับว่าเป็นพฤติกรรมอิสระ (Independent Behavior) ซึ่งผู้รับสารอาจจะแสวงหาข่าวสารเพื่อที่จะให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์แบบฉับพลัน (Immediate Benefit) หรือผลประโยชน์ที่จะตามมาในอนาคต (Delayed Benefit) โดยสรุปแล้วทฤษฎีพฤติกรรมและแรงจูงใจซึ่งเป็นพื้นฐานของทฤษฎีความคาดหวังจากสื่อ นั้น มีแนวคิดหลัก ๆ อยู่ 3 ประการ คือ

1. พฤติกรรมของมนุษย์นั้นเป็นอิสระ ไม่เพียงแต่มีอิสระที่จะเลือกแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ได้เท่านั้น หากแต่ยังมีอิสระที่จะให้ความหมายส่วนตัวกับพฤติกรรมและประสบการณ์ต่าง ๆ ได้ กล่าวคือ ไม่จำเป็นต้องมีความคิดเห็นเหมือนกับคนอื่น ๆ
2. แม้ว่าจะมีแรงจูงใจบางอย่างอยู่ภายใน แต่ควรเลือกศึกษาเฉพาะพฤติกรรมที่ผู้รับสารสามารถอธิบายความหมายและวัตถุประสงค์ที่แสดงพฤติกรรมนั้น ๆ ออกมา
3. สิ่งสำคัญอย่างยิ่งสำหรับทฤษฎีนี้คือ อนาคตที่ผู้รับสารสามารถมองเห็นนั้นคือ ผู้รับสารสามารถคาดการณ์ได้ว่าหากพฤติกรรมเช่นนี้เกิดขึ้นจะมีสิ่งใดเกิดขึ้นตามมาบ้างในอนาคต ด้วยเหตุนี้ทฤษฎีความคาดหวังจากสื่อจึงถูกนำมาใช้กับทฤษฎีแนวนี้ เพื่อนำมาใช้ศึกษาเกี่ยวกับผู้รับสารและพฤติกรรมการสื่อสาร

---

¹⁸ ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ, การวิเคราะห์ผู้รับสาร (กรุงเทพมหานคร: คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534), น. 92.

แผนภาพที่ 2.1
แบบจำลองทฤษฎีความคาดหวังจากสื่อ

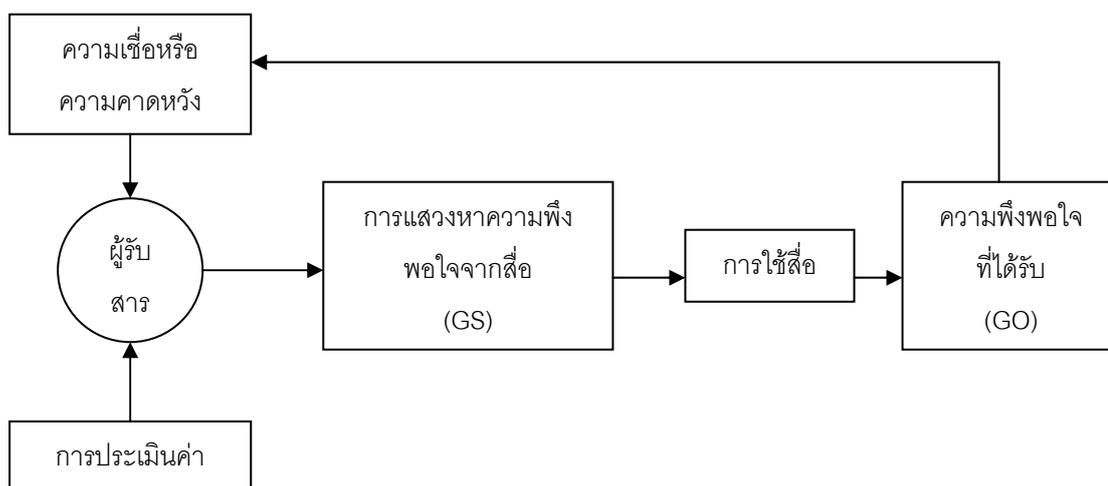
จากแผนภาพแสดงให้เห็นว่าทฤษฎีความคาดหวังจากสื่อเป็นทฤษฎีที่มุ่งศึกษาถึงแรงจูงใจของบุคคลในการใช้สื่อประเภทต่าง ๆ ซึ่งแรงจูงใจที่กล่าวถึงนี้จะเกิดมาจากการที่ผู้รับสารคาดคะเนเอาไว้ก่อนล่วงหน้าแล้วว่าสื่อที่จะเปิดรับนั้นจะให้รางวัลหรือผลทางบวกแก่ผู้รับสารในลักษณะใดบ้าง หลังจากนั้นผู้รับสารจึงจะมีพฤติกรรมการเปิดรับสื่อ เช่น ผู้รับสารที่มีแรงจูงใจในด้านข่าวสารก็จะคาดหมายว่าสื่อหนังสือพิมพ์น่าจะเป็นสื่อที่สามารถให้ข้อมูลและข่าวสารที่ละเอียดได้ ดังนั้นผู้รับสารจึงมีพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารจากสื่อหนังสือพิมพ์

รางวัลหรือผลทางบวกที่เกิดตามมาจากการเปิดรับสื่อ นั้น จะมีลักษณะเป็นผลลัพธ์ทางจิตใจซึ่งบุคคลจะกำหนดคุณค่าหรือความพึงพอใจแก่ผลลัพธ์รางวัลแบบต่าง ๆ เช่น ผู้รับสารบางคนก็ถือว่าความสนุกสนานเพลิดเพลินนั้นเป็นผลลัพธ์ทางจิตใจที่เขาต้องการมากที่สุดจากการเปิดรับข่าวสาร ดังนั้นเมื่อผู้รับสารคนนี้ซื้อหนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่งมาอ่าน ผู้รับสารก็มีแนวโน้มสูงที่จะเลือกเปิดอ่านหน้าละครก่อนจะอ่านข่าวสารทั่วไป เป็นต้น

นอกจากนี้ Palmgreen และ Rayburn¹⁹ ซึ่งได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความคาดหวังต่อการเปิดรับข่าวสารของผู้รับสารเอาไว้เช่นกันก็ได้ให้ข้อสรุปที่คล้ายคลึงกัน โดยทั้งสองได้อธิบายไว้ว่าความคาดหวังของบุคคลที่มีต่อสื่อ นั้นก็คือความเชื่อของบุคคลที่ว่าสื่อเหล่านั้นมีศักยภาพมากเพียงพอที่จะสร้างความพึงพอใจให้แก่ตนได้ ซึ่งทั้งสองยังได้เสนอแบบจำลองของกระบวนการความคาดหวังจากสื่อเอาไว้ที่น่าสนใจดังนี้

¹⁹ Palmgreen and Rayburn, An Expectancy – Value Approach to Media Gratification (Beverly Hill: Sage, 1985) quoted in Dennis McQuail, McQuail's Mass Communication Theory (London: Sage, 2005), pp. 427-428.

แผนภาพที่ 2.2
แบบจำลองกระบวนการของความพึงพอใจในสื่อ

ที่มา: Dennis McQuail, *McQuail's Mass Communication Theory* (London: Sage, 2005), p. 428.

แบบจำลองที่ Palmgreen และ Rayburn สร้างขึ้นสามารถอธิบายได้ว่า การใช้สื่อของผู้รับสารนั้นเริ่มต้นจาก “ความเชื่อหรือความคาดหวัง” และ “การประเมินค่า” ของบุคคลที่มีต่อสื่อ ซึ่งจะนำไปสู่ขั้นต่อไปนั่นคือ “การแสวงหาความพึงพอใจ” (Gratification Sought – GS) จากสื่อที่ต้องการจะเปิดรับ ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมในการเปิดรับข่าวสารจากสื่อ ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้รับหลังจากทำการเปิดรับสื่อแล้วก็คือ “ความพึงพอใจที่ได้รับ” (Gratification Obtained) นั่นเอง โดย “ความพึงพอใจที่ได้รับ” นี้ก็จะส่งผลย้อนกลับไปสนับสนุนหรือเปลี่ยนแปลง “ความเชื่อหรือความคาดหวัง” ที่มีอยู่เดิมของผู้รับสารเกี่ยวกับคุณสมบัติของสื่อหรือเนื้อหาที่ได้รับจากสื่อ

นอกจากนี้ แบบจำลองยังได้อธิบายถึงกรณีที่ GO มีค่ามากกว่า GS นั่นคือ “ความพึงพอใจที่ได้รับ” (Gratification Obtained) จากการเปิดรับสื่อดีกว่าที่คาดหวังเอาไว้ ก็จะทำให้ผู้รับมีความพอใจต่อสื่อที่เปิดรับในระดับสูงซึ่งจะส่งผลให้ผู้รับสารเปิดรับสื่อประเภทนั้น ๆ ต่อไป ในทางกลับกัน หากเป็นกรณีที่ GO มีค่าน้อยกว่า GS นั่นคือ “ความพึงพอใจที่ได้รับ” (Gratification Obtained) มีน้อยกว่าความพึงพอใจที่ได้คาดหวังเอาไว้ ผลที่จะเกิดขึ้นต่อผู้รับสารก็จะกลับกัน ซึ่งอาจจะส่งผลให้ผู้รับสารเปลี่ยนใจไปเปิดรับสารจากสื่อประเภทอื่น

ในประเด็นที่เกี่ยวกับการศึกษาความคาดหวังต่อการเปิดรับข่าวสารจากสื่อนี้ ยังมีนักวิชาการสื่อสารอีกกลุ่มที่ได้นำเสนอแนวทางในการศึกษาไว้อย่างน่าสนใจนั่นคือ McCombs and Becker²⁰ ซึ่งทั้งสองท่านได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการอ่านหนังสือพิมพ์ การฟังละครวิทยุ และการชมรายการโทรทัศน์ แล้วได้ค้นพบข้อสรุปว่าบุคคลจะใช้สื่อมวลชนเพื่อสนองความคาดหวังทางด้านข้อมูลข่าวสารซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันในแต่ละบุคคล ดังนี้

1. เพื่อติดตามข่าวสาร (Surveillance) หมายถึง บุคคลต้องการสังเกตและติดตามความเคลื่อนไหวต่าง ๆ จากสื่อมวลชนเพื่อให้ตนรู้เท่าทันต่อเหตุการณ์ และรู้ว่าอะไรมีความสำคัญควรค่าแก่การที่จะเรียนรู้
2. เพื่อต้องการคำแนะนำ (Suggestion) หมายถึง บุคคลต้องการข้อมูลข่าวสารเพื่อนำไปช่วยในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการชีวิตประจำวัน
3. เพื่อนำไปใช้สนทนา (Discussion) หมายถึง บุคคลต้องการเปิดรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน เพื่อนำไปพูดคุยหรือสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับสมาชิกคนอื่นในสังคม
4. เพื่อต้องการมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง บุคคลต้องการเปิดรับข่าวสารที่เกิดขึ้นรอบๆตัวเพื่อต้องการให้ตนมีส่วนร่วมกับการเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเหล่านั้น
5. เพื่อเสริมความคิดเห็น (Reinforcement) หมายถึง บุคคลต้องการเปิดรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน เพื่อนำไปใช้ยืนยันหรือสนับสนุนการกระทำหรือการตัดสินใจต่าง ๆ ที่ตนได้กระทำไปแล้ว
6. เพื่อความบันเทิง (Relaxing and Entertainment) หมายถึง บุคคลต้องการเปิดรับข้อมูลข่าวสารเพื่อความผ่อนคลายและความบันเทิง

โดยสรุปแล้ว ทฤษฎีความคาดหวังจากสื่อเป็นทฤษฎีที่อธิบายว่า การที่บุคคลจะเกิดพฤติกรรมการเปิดรับสื่อประเภทใดก็ตาม บุคคลจะต้องมีแรงจูงใจหรือความคาดหวังต่อสื่อ นั้น ๆ เสียก่อน โดยผู้วิจัยได้นำทฤษฎีความคาดหวังจากสื่อมาใช้เป็นกรอบในการศึกษา “ความคาดหวังต่อการอ่านข่าวสารที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ความไม่สงบในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้” ของประชาชนจังหวัดสงขลา ซึ่งจะเชื่อมโยงไปสู่ “ความพึงพอใจต่อการอ่านข่าวสารที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ความไม่สงบในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้” ของประชาชนจังหวัดสงขลาที่ได้นำเสนอเอาไว้ในทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจในส่วนถัดไป

---

²⁰ McCombs and Becker, Using Mass Communication Theory (Englewood cliffs: N.J.Princtice Hall, 1979), p. 151.

ผู้วิจัยได้ทำการสรุปตัวแปรความคาดหวังที่จะนำมาใช้ในการศึกษาความคาดหวังของผู้อ่านหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจังหวัดสงขลาต่อการอ่านข่าวสารที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ความไม่สงบในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้จากหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจังหวัดสงขลา โดยผู้วิจัยได้ยึดแนวคิดเกี่ยวกับการใช้สื่อมวลชนเพื่อสนองความคาดหวังทางด้านข้อมูลข่าวสารของ McCombs and Becker ซึ่งเมื่อนำมาประยุกต์แล้วสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1. ด้านการติดตามข่าวสาร (Surveillance)

- 1.1 การต้องการรับทราบเหตุการณ์ความไม่สงบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น
- 1.2 การต้องการรับทราบผลกระทบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับประชาชน สังคม และเศรษฐกิจของท้องถิ่น
- 1.3 การต้องการรับทราบความคืบหน้าในการแก้ปัญหาเหตุการณ์ความไม่สงบในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้ของรัฐบาล
- 1.4 การต้องการรับทราบความคืบหน้าในการจับกุมและดำเนินคดีกับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ
- 1.5 การต้องการนำข้อมูลที่ได้รับไปใช้ในการสร้างเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเหตุการณ์ความไม่สงบที่กำลังเกิดขึ้นในท้องถิ่น

2. ด้านความต้องการการคำแนะนำ (Suggestion)

- 2.1 การนำคำแนะนำเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเพื่อความปลอดภัยจากเหตุการณ์ความไม่สงบไปใช้ให้เกิดประโยชน์
- 2.2 การนำคำแนะนำที่ได้รับไปใช้ในการบรรเทาผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เกิดขึ้นกับตนเองและคนรอบข้าง
- 2.3 การนำคำแนะนำที่ได้รับไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจทำกิจกรรมต่างๆ เช่น การลงทุนทำธุรกิจ หรือการเดินทางเข้าไปในพื้นที่เสี่ยงอันตรายจากเหตุการณ์ความไม่สงบ

3. ด้านการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Discussion)

- 3.1 การนำข่าวสารที่ได้รับไปสนทนาแลกเปลี่ยนกับผู้อื่น
- 3.2 การนำข่าวสารที่ได้รับไปบอกต่อผู้อื่น

4. ด้านความต้องการมีส่วนร่วม (Participation)

- 4.1 การต้องการมีส่วนร่วมรับรู้ปัญหาที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ความไม่สงบของท้องถิ่น
- 4.2 การต้องการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเหตุการณ์ความไม่สงบในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้

ทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจ

ในการศึกษาเกี่ยวกับการใช้สื่อในระยะแรก ๆ นั้น ส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาถึงผลกระทบของสื่อมวลชนที่เกิดขึ้นกับผู้รับสาร (The Media Effect Approach) โดยการศึกษาเน้นให้ความสำคัญกับอิทธิพลของสื่อประเภทต่าง ๆ ที่มีต่อผู้รับสาร แต่ในยุคต่อมาการศึกษาในแนวทางนี้ได้เลื่อมความนิยมลงไปโดยปรับเปลี่ยนมาเน้นศึกษาถึงตัวผู้รับสารในแง่ที่ว่าผู้รับสารเป็นผู้กำหนดความต้องการของตนเองว่าต้องการสารอะไร จากสื่อประเภทไหน และสารนั้นสามารถตอบสนองของความต้องการของตนเองได้อย่างไร

ทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจ (Uses & Gratification) นับเป็นรูปแบบหนึ่งของการศึกษาการใช้สื่อที่เน้นความสำคัญของตัวผู้รับสารมากกว่าตัวสาร โดยทฤษฎีได้อธิบายว่าการเปิดรับสื่อของผู้รับสารเกิดขึ้นเพื่อตอบสนองของความต้องการ (Need) ของตนเป็นหลัก ซึ่งความต้องการของแต่ละคนจะแตกต่างกันไปตามลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกัน ดังนั้นพฤติกรรมการเปิดรับสารของผู้รับแต่ละคนจึงมีความแตกต่างกันไปด้วย ด้วยเหตุนี้การศึกษาด้วยทฤษฎีนี้จึงถือเป็นการเน้นศึกษาผู้รับสารในฐานะผู้กระทำการสื่อสาร (Active) นั่นเอง

การศึกษาทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจเริ่มขึ้นเมื่อ Herzog²¹ ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจที่แม่บ้านได้รับจากการฟังรายการละครวิทยุภาคกลางวัน ซึ่งจากการศึกษาพบว่าผู้รับสารเลือกใช้สื่อประเภทต่าง ๆ และเปิดรับเนื้อหาที่ตอบสนองความต้องการของตน การค้นพบดังกล่าวก่อให้เกิดแนวความคิดใหม่ในการศึกษาด้านการสื่อสาร โดยเป็นการค้นพบว่าผู้รับสารนั้นมีบทบาทสำคัญในกระบวนการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน ซึ่งการที่ผู้รับสารจะตัดสินใจเปิดรับสารจากสื่อประเภทใดนั้นจะอาศัยพื้นฐานความต้องการของตนเองเป็นหลัก จากการค้นพบดังกล่าวได้แสดงให้เห็นว่าสื่อมวลชนมิได้มีอิทธิพลต่อผู้รับสารมากดังที่นักวิชาการด้านการสื่อสารในยุคแรกเคยตั้งสมมติฐานเอาไว้

ต่อมา Katz และคณะได้ทำการศึกษาเรื่องการใช้สื่อเพื่อสนองความพึงพอใจเพิ่มเติมและสร้างมาตรวัดความต้องการทางด้านจิตใจและสังคมมนุษย์ขึ้น โดยนำเอาองค์ประกอบ 3 อย่างมารวมกันเป็นความต้องการในแง่ต่าง ๆ ดังนี้

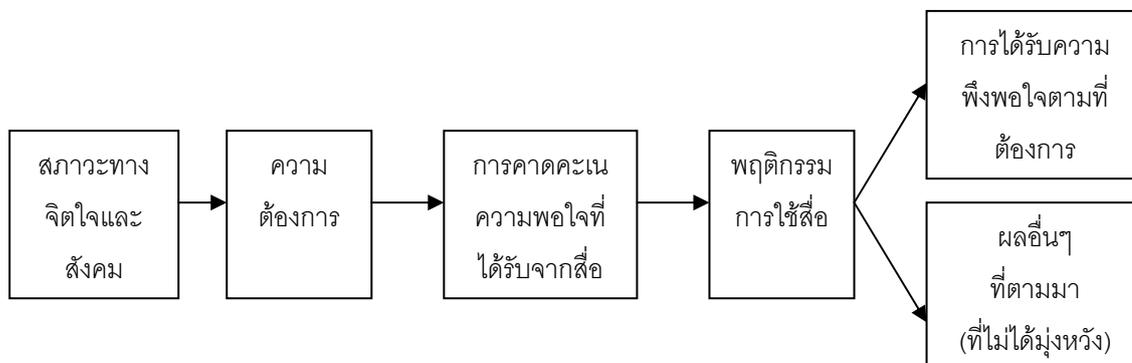
²¹ Herzog อ่างถึงโน ชูลี อินมัน, การอ่านสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต

(กรุงเทพมหานคร: กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2533), น. 28.

1. Mode คือ ลักษณะของความ ต้องการ ประกอบด้วย
    - 1.1 ต้องการให้เพิ่มมากขึ้น (จากที่มีอยู่แล้ว)
    - 1.2 ต้องการให้น้อยลง (จากที่มีอยู่แล้ว)
    - 1.3 ต้องการให้ได้มา (ยังไม่มีเลย)
  2. Connection คือ จุดประสงค์ของการใช้สื่อ ประกอบด้วย
    - 2.1 เพื่อรับรู้ข่าวสารและความรู้
    - 2.2 เพื่อความพอใจและประสบการณ์ทางอารมณ์
    - 2.3 เพื่อความมั่นใจ ความเชื่อถือ และความมั่นคงของสถานภาพ
    - 2.4 เพื่อสร้างหรือธำรงความสัมพันธ์
  3. Referent คือ บุคคลหรือสิ่งเร้าภายนอกที่มนุษย์โยงการติดต่อไปถึงในระดับต่างๆ โดยเริ่มจากระดับใกล้ตัว จนถึงระยะที่ห่างออกไปเรื่อย ๆ
    - 3.1 คนเอง
    - 3.2 ครอบครัว
    - 3.3 เพื่อนฝูง
    - 3.4 ชนบทธรรมเนียม ประเพณี สังคม
    - 3.5 โลก
    - 3.6 สิ่งอื่นที่อยู่เหนือระดับการรับรู้ทางกายภาพ เช่น อำนาจเหนือธรรมชาติ
- จากองค์ประกอบทั้ง 3 นี้ Katz และคณะได้นำมาสร้างข้อความแสดงความต้องการ (Needs) ของบุคคลขึ้น เพื่อชี้ให้เห็นความต้องการของบุคคลที่สามารถใช้สื่อต่าง ๆ เพื่อการตอบสนองความพึงพอใจได้ เช่น (1.1) x (2.1) x (3.5) = กลุ่มตัวอย่างต้องการจะเปิดรับข่าวสารต่างประเทศมากขึ้น (1.1) เพื่อแสวงหาข่าวสารและความรู้ (2.1) เกี่ยวกับโลกกว้าง (3.5)
- งานวิจัยของ Katz และคณะแม้ว่าจะจะเป็นเพียงแค่งานวิจัยขั้นพื้นฐาน แต่ก็ถือได้ว่าเป็นต้นแบบของงานวิจัยที่เกี่ยวกับการใช้สื่อและความพึงพอใจของผู้รับสารในระยะต่อมา โดยสามารถสรุปแบบแผนการศึกษาตามทฤษฎีดังกล่าวได้ คือ การศึกษาเกี่ยวกับ (1) สภาวะทางจิตใจและสังคมมีผลต่อ (2) ความต้องการของบุคคลซึ่งนำไปสู่ (3) การคาดคะเนเกี่ยวกับ (4) สื่อซึ่งจะนำไปสู่ (5) ความแตกต่างในการใช้สื่อ ส่งผลให้เกิด (6) ความพึงพอใจที่ได้รับจากสื่อ และ (7) ผลอย่างอื่นที่บางครั้งมิได้คาดหมายมาก่อน ซึ่งแนวความคิดนี้สามารถนำมาสรุปเป็นแบบจำลองได้ ดังนี้

แผนภาพที่ 2.3

แบบจำลองเกี่ยวกับการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจของ Katz และคณะ

ที่มา: Denis McQuail and Sven Windahl, Communication Models for the Study of Mass Communications (London: Longman, 1993), p. 134.

แบบจำลองที่ Katz และคณะสร้างขึ้นสามารถอธิบายได้ดังนี้ คือ สภาวะทางจิตใจและสังคมของแต่ละบุคคลที่แตกต่างกัน ทำให้มนุษย์แต่ละคนมีความต้องการที่แตกต่างกันออกไป และความต้องการที่แตกต่างกันนี้เองที่ทำให้มนุษย์แต่ละคนคาดคะเนว่าสื่อแต่ละประเภทจะสนองความพึงพอใจได้แตกต่างกัน ดังนั้น ลักษณะการใช้สื่อของแต่ละบุคคลที่มีความต้องการไม่เหมือนกันจึงมีความแตกต่างกันออกไป ส่งผลให้ขั้นสุดท้ายนั่นคือความพึงพอใจที่แต่ละบุคคลได้รับจากสื่อก็จะแตกต่างกันด้วยเช่นกัน

จากคำอธิบายเกี่ยวกับทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจที่กล่าวถึงมานี้ Mary B. Cassata²² ได้สรุปถึงแนวทางการเลือกใช้ประโยชน์จากสารเพื่อความพึงพอใจของผู้รับสารแต่ละคนว่าประกอบด้วยแนวทางต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ผู้รับสารจะเป็นผู้กระทำการแสวงหาข่าวสารจากสื่อ เพื่อสนองความพึงพอใจ
2. ผู้รับสารจะเป็นผู้เลือกประเภทของสื่อ จากสื่อทั้งหมดที่มีอยู่
3. ผู้รับสารจะตระหนักได้ว่าสื่อเหล่านั้นจะสามารถสนองความต้องการในด้านข้อมูล

ข่าวสาร และความสนใจของตนได้มากน้อยเพียงใด

4. ผู้รับสารอาจเลือกใช้สื่อประเภทใหม่ก็ได้ โดยไม่ต้องคำนึงถึงพฤติกรรมการบริโภคสื่อที่เคยปฏิบัติมาตามความเคยชิน หากสื่อเหล่านั้นสามารถตอบสนองความต้องการของตนได้

²² Mary B. Cassata, อ้างถึงใน ชูลี อินมั้น, การอ่านสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต,

ในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยได้เลือกใช้ทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยเนื่องจากผู้วิจัยต้องการศึกษาถึงความพึงพอใจของผู้อ่านหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจังหวัดสงขลาต่อการอ่านข่าวสารที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ความไม่สงบในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้จากหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจังหวัดสงขลาว่าเป็นอย่างไร กล่าวคือ ต้องการศึกษาว่าหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจังหวัดสงขลาได้ตอบสนองความต้องการข้อมูลข่าวสารดังกล่าวแก่ผู้อ่านหรือไม่อย่างไร ซึ่งสิ่งนี้จะสะท้อนให้เห็นได้จากระดับความพึงพอใจของผู้อ่านหลังจากที่ได้ทำการเปิดรับสื่อหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจังหวัดสงขลาตนเอง

และเพื่อให้สอดคล้องกับการศึกษาความคาดหวังของผู้อ่านหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจังหวัดสงขลาต่อการอ่านข่าวสารที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ความไม่สงบในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้จากหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจังหวัดสงขลาที่ได้นำเสนอเอาไว้ ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดเกี่ยวกับความคาดหวังทางด้านข้อมูลข่าวสารของ McCombs and Becker มาเป็นกรอบแนวคิดในการออกแบบข้อคำถามในส่วนของการวัดความพึงพอใจต่อการเปิดรับข่าวสารดังกล่าวเช่นกัน โดยผู้วิจัยเน้นศึกษาความพึงพอใจต่อการอ่านข่าวสารใน 4 ประเด็น ดังนี้

1. ความพึงพอใจต่อการได้รับทราบข่าวสารที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ความไม่สงบในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้จากหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจังหวัดสงขลา
2. ความพึงพอใจต่อการได้รับทราบคำแนะนำหรือข้อมูลเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจจากข่าวสารที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ความไม่สงบในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้จากหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจังหวัดสงขลา
3. ความพึงพอใจต่อการได้นำข่าวสารที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ความไม่สงบในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ได้รับจากหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจังหวัดสงขลาไปใช้ในการบอกต่อ พูดคุยหรือสนทนาแลกเปลี่ยนกับผู้อื่น
4. ความพึงพอใจต่อการได้มีส่วนร่วมรับรู้เหตุการณ์ความไม่สงบในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยผ่านทางข่าวสารที่ได้รับจากหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจังหวัดสงขลา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พิมพ์ดา โยธาสมุทร²³ ทำการศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมกาเปิดรับ ความรู้ และทัศนคติ ของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในเขตกรุงเทพมหานคร ต่อการเสนอข่าวความรุนแรงใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของสื่อมวลชน” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่า ภายหลังจากที่ผู้รับสารทั้งสองกลุ่มนั้นคือชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในเขตกรุงเทพมหานคร ได้เปิดรับข่าวสารประเด็นดังกล่าวจากสื่อมวลชนแล้ว ข่าวสารนั้นจะส่งผลต่อพฤติกรรม ความรู้ ความคิดเห็นและทัศนคติต่อผู้รับสารอย่างไรบ้าง ซึ่งจากการศึกษาพบว่าภายหลังจากได้รับข่าวสารจากสื่อมวลชนแล้ว ผู้รับสารทั้งสองกลุ่มต่างมีพฤติกรรมต่อคนในสังคมตามมา

โดยที่ชาวไทยพุทธส่วนใหญ่ได้รับความรู้ข่าวสารเกี่ยวกับความรุนแรงในพื้นที่ภาคใต้จากสื่อมวลชนเป็นที่แรกและเป็นทีเดียวนั้น ผนวกกับประสบการณ์ที่แตกต่างกันของบุคคลจึงทำให้เกิดทัศนคติ 2 แบบ ได้แก่ ทัศนคติด้านบวกซึ่งจะส่งผลให้บุคคลมีพฤติกรรมเข้าใจ เห็นใจ และทัศนคติด้านลบจะส่งผลให้เกิดพฤติกรรมต่อต้าน เหยียดหยาม และไม่ไว้ใจ ส่วนชาวไทยมุสลิมก็ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับความรุนแรงในพื้นที่ภาคใต้จากสื่อมวลชนเป็นส่วนหลัก แต่ความรู้เกี่ยวกับศาสนาและวัฒนธรรมของชาวมุสลิมนั้นได้มาจากประสบการณ์วัยเด็กและสภาพแวดล้อมที่อาศัยอยู่ ส่วนทัศนคติของกลุ่มนี้มักเป็นทัศนคติเชิงบวกในแง่การส่งสารเห็นใจ

แต่พบว่าในส่วนของพฤติกรรมที่ได้รับจากคนในสังคมนั้น คนกลุ่มนี้ได้รับพฤติกรรมในด้านร้ายหลายระดับ เช่น การแสดงออกทางสายตา ท่าทาง น้ำเสียง ลักษณะการพูดจา การใช้คำพูดวาจา และการดูถูกเหยียดหยามต่าง ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้เห็นว่าสื่อมวลชนเพียงการนำเสนอข้อเท็จจริง โดยลืมนำเสนอเรื่องราวที่ก่อให้เกิดความเข้าใจ อีกทั้งยังขาดความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องเรื่องศาสนา อัตลักษณ์ และชาติพันธุ์ ซึ่งอาจก่อให้เกิดความไม่เข้าใจกันของคนในสังคมได้

---

²³ พิมพ์ดา โยธาสมุทร, “พฤติกรรมกาเปิดรับ ความรู้และทัศนคติ ของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในเขตกรุงเทพมหานคร ต่อการเสนอข่าวความรุนแรงใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของสื่อมวลชน,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549), น. บทคัดย่อ.

วันสนั่นนทร์ มะยูงู²⁴ ทำการศึกษาเรื่อง “ทัศนนะของชาวมุสลิมที่มีต่อการนำเสนอข่าวสารของสื่อมวลชน กรณีศึกษา สถานการณ์ความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้” โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกชาวไทยมุสลิมจำนวน 21 คน พบว่า ชาวไทยมุสลิมใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้มีทัศนนะเกี่ยวกับเนื้อหาข่าวที่สื่อมวลชนนำเสนอเกี่ยวกับเหตุการณ์ความไม่สงบในทางลบมากกว่าทางบวก นั่นคือ เน้นแต่การนำเสนอความรุนแรง ความโหดเหี้ยม ความสูญเสีย ความต้อยต่ำ ความล้มเหลว และความมั่งงายในศาสนา และมีทัศนนะเกี่ยวกับภาพข่าวที่สื่อมวลชนนำเสนอเกี่ยวกับเหตุการณ์ดังกล่าวว่า เน้นการนำเสนอภาพข่าวความรุนแรงของเหตุการณ์ เช่น ภาพคนตาย – บาดเจ็บ ภาพการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน ภาพการทำลายล้างของระเบิด และภาพข่าวที่เน้นความต้อยต่ำ ความล้มเหลว วิถีชีวิตและความเชื่อที่แตกต่างจากชนกลุ่มอื่น และยังพบว่า สื่อมวลชนมักไม่นำเสนอประเด็นข่าวที่เปิดโอกาสให้ชาวไทยมุสลิมใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้แสดงออกซึ่งทัศนนะที่มีต่อสถานการณ์ความรุนแรงดังกล่าวอีกด้วย

วันวิสาข์ พันธุดิตร²⁵ ทำการศึกษาเรื่อง “การนำเสนอข่าวต่อเนื่องในหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ กรณีศึกษาเหตุการณ์ความรุนแรงในภาคใต้ ณ อำเภอตากใบ จ.นราธิวาส” โดยจากการศึกษาพบว่า หนังสือพิมพ์เดลินิวส์เป็นหนังสือพิมพ์ที่ให้ความสำคัญ และเกาะติดสถานการณ์ความรุนแรงในภาคใต้อย่างต่อเนื่อง โดยมีการรายงานข่าวเป็นประจำ และมักจัดให้อยู่ในหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์เสมอ นอกจากนี้แล้วหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ยังได้นำเสนอประเด็นดังกล่าวในรูปแบบของบทบรรณาธิการ บทความ และรายงานพิเศษต่าง ๆ อีกด้วย แต่ทว่า แหล่งข่าวของหนังสือพิมพ์เดลินิวส์มักจะเป็นแหล่งข่าวที่มาจากรัฐบาลและหน่วยงานราชการเป็นส่วนมาก ซึ่งถึงแม้จะเป็นแหล่งข่าวที่มีความน่าเชื่อถือและตรวจสอบได้ แต่ก็จัดว่าเป็นข้อมูลเพียงด้านเดียวเท่านั้น ซึ่งอาจจะไม่ครอบคลุมข้อเท็จจริงทั้งหมดเสมอไป และยิ่งกว่านั้นอาจมีคำสั่งจากเบื้องบนให้ปกปิดข้อมูล หรือให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันก็ได้

²⁴ วันสนั่นนทร์ มะยูงู, “ทัศนนะของชาวมุสลิมที่มีต่อการนำเสนอข่าวสารของสื่อมวลชน กรณีศึกษา สถานการณ์ความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์สารสนเทศ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2549), น. บทคัดย่อ.

²⁵ วันวิสาข์ พันธุดิตร, “การนำเสนอข่าวต่อเนื่องในหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ กรณีศึกษา เหตุการณ์ความรุนแรงในภาคใต้ ณ อ.ตากใบ จ.นราธิวาส,” (สารนิพนธ์ปริญญาวารสารศาสตร์บัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548), น. 41 – 42.

สุธางค์รัตน์ สุบรรณรักษ์²⁶ ทำการศึกษาเรื่อง “ความแตกต่างในการนำเสนอข่าวความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ระหว่างหนังสือพิมพ์ไทยและหนังสือพิมพ์มาเลเซีย กรณีศึกษา เหตุการณ์ความไม่สงบ หน้า สภ.อ.ตากใบ จ.นราธิวาส” ซึ่งได้ทำการวิเคราะห์ใน 3 ประเด็นใหญ่ ๆ ได้แก่ แหล่งข่าว ประเด็นข่าว และภาพตัวแทน

โดยในประเด็นแหล่งข่าวพบว่า หนังสือพิมพ์ไทยรัฐมีแหล่งข่าวที่ได้ถูกนำเสนอมากที่สุด (ทั้งพื้นที่และความถี่) คือ แหล่งข่าวฝ่ายที่มีอำนาจรัฐ รองลงมาคือผู้สื่อข่าว และแหล่งข่าวประเภทผู้ตรวจสอบอำนาจรัฐฝ่ายตรงข้าม และแหล่งข่าวที่ไม่ปรากฏเลย คือ ผู้ได้รับผลกระทบจากการกระทำของรัฐ และกลุ่มของผู้ที่มีความคิดเห็นเป็นกลาง ส่วนหนังสือพิมพ์มาเลเซีย พบว่า แหล่งข่าวที่ถูกนำเสนอมากที่สุด คือ แหล่งข่าวผู้มีอำนาจรัฐซึ่งใกล้เคียงกับผู้ตรวจสอบอำนาจรัฐ รองลงมาเป็นฝ่ายประชาชน สำหรับพื้นที่ของแหล่งข่าวในหนังสือพิมพ์มาเลเซีย พบว่า แหล่งข่าวฝ่ายตรวจสอบอำนาจรัฐบาลไทยมีพื้นที่มากที่สุด และยังพบว่าหนังสือพิมพ์มาเลเซียมีการนำเสนอแหล่งข่าวที่หลากหลายมากกว่า และมีการกระจายพื้นที่และความถี่ให้แก่แหล่งข่าวหลาย ๆ ฝ่าย

ในส่วนของประเด็นข่าว พบว่า หนังสือพิมพ์ไทยรัฐเน้นการนำเสนอข่าวความเคลื่อนไหวของฝ่ายรัฐเป็นอย่างมาก ในขณะที่หนังสือพิมพ์มาเลเซียจะเน้นเสนอข่าวจากผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในภาคใต้มากกว่า และในส่วนของภาพตัวแทน พบว่า กลุ่มผู้ที่มีอำนาจรัฐมักถูกสะท้อนภาพเป็น “พระเอก” ในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ส่วนในหนังสือพิมพ์มาเลเซียมักถูกสะท้อนภาพเป็น “พวกบ้าอำนาจ” กลุ่มผู้ตรวจสอบอำนาจรัฐหรือฝ่ายตรงข้ามรัฐมักถูกสะท้อนภาพเป็น “พวกไม่สร้างสรรค์” หรือ “พวกจุ่นจ้าน” ในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ แต่ในหนังสือพิมพ์มาเลเซียไม่ปรากฏภาษาที่สะท้อนภาพคนกลุ่มนี้

ส่วนกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐและมาเลเซียต่างสะท้อนภาพเดียวกันนั่นคือ “เหยื่อ” หรือ “ผู้เคราะห์ร้าย” และส่วนของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบนั้น ทั้งหนังสือพิมพ์ไทยและมาเลเซียต่างสะท้อนภาพคล้ายกัน โดยหนังสือพิมพ์ไทยรัฐสะท้อนภาพว่าเป็น “กบฏต่อแผ่นดิน” หรือ “โจรใต้” ส่วนหนังสือพิมพ์มาเลเซียสะท้อนว่า “ขบวนการแบ่งแยกดินแดน” หรือ “กลุ่มมุสลิมหัวรุนแรง”

---

²⁶ สุธางค์รัตน์ สุบรรณรักษ์, “ความแตกต่างในการนำเสนอข่าวความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ระหว่างหนังสือพิมพ์ไทยและหนังสือพิมพ์มาเลเซีย กรณีศึกษา เหตุการณ์ความไม่สงบ หน้า สภ.อ.ตากใบ จ.นราธิวาส,” (สารนิพนธ์ปริญญาวารสารศาสตรบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549), น. 61 – 63.

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ในปัจจุบันการศึกษาสื่อมวลชนกับการรายงานข่าวสารที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ความไม่สงบในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้เริ่มเป็นที่สนใจมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเหตุการณ์ความไม่สงบดังกล่าวกำลังเป็นที่สนใจของประชาชนในวงกว้างเพราะได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนจำนวนมาก โดยเฉพาะประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไรก็ตามจะสังเกตเห็นได้ว่างานวิจัยส่วนใหญ่มักจะเลือกศึกษาประเด็นเกี่ยวกับเหตุการณ์ความไม่สงบในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้ผ่านทางสื่อมวลชนในส่วนกลาง ได้แก่ หนังสือพิมพ์ส่วนกลาง เช่น ไทยรัฐหรือเดลินิวส์ รวมถึงกลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาก็มักจะเป็นกลุ่มประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา “พฤติกรรมการอ่าน ความคาดหวัง และความพึงพอใจของประชาชนจังหวัดสงขลา ต่อการอ่านข่าวสารที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ความไม่สงบในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้จากหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจังหวัดสงขลา” เนื่องจากผู้วิจัยต้องการศึกษารายงานข่าวสารประเด็นดังกล่าวผ่านทางสื่อมวลชนซึ่งอยู่ในพื้นที่ของเหตุการณ์ความไม่สงบ รวมถึงศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อ ความคาดหวัง และความพึงพอใจจากกลุ่มประชาชนที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากเหตุการณ์ดังกล่าว โดยผู้วิจัยเชื่อว่าการศึกษาดังกล่าวจะสามารถสะท้อนภาพความต้องการในด้านการสื่อสารอีกแง่มุมหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ความไม่สงบในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ และจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาคั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

แผนภาพที่ 2.4
กรอบแนวคิดในการวิจัย

